Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

№ 9

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 361 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.(,PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg‘ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G‘afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o‘qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

Innovatsion siyosatni amalga oshirish yo‘nalishlari....16
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna

Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning bozor mexanizmlari va ularni joriy etishdagi muammolar....21
Yusupov Shoxzod Maxmatmurodovich

Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrlari ekonometrik modelini yaratish masalalari....24
Abdullayev Farxod Ozodovich

Marketing yondashuvi asosida Sirdaryo viloyatining investitsion salohiyatini baholash usullari....35
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna

Bevosita soliqlar ma’muriyatchiligi....41
Idirisov Alisher Otajonovich

Soliq nazorati va transfert narxni belgilashda soliq nazoratini tashkil etishning xorij tajribalari....46
Abdiev Jaxongir Ibragimovich

Soliq siyosati va strategiyasining ilmiy-nazariy tahlili....53
Djumaniyazov Marks Quranbaevich

Pestel tahlili – muvaffaqiyatli investitsiya qarorlarini qabul qilish asosi....60
Shaislamova Nargiza Kabilovna

Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari....67
Asrorov Azizbek Isomiddin o‘g‘li

The significance, problems and solutions of the green economy in the New Uzbekistan economy....74
Sattorova Mehriniso, Ibragimova Gulchehra Tohirovna

O‘zbekistonda kichik va o‘rta biznesni soliqqa tortishning joriy qilinishi va rivojlanish tendensiyasi....79
Otamuradov Nuriddin Najmiddinovich

Korporativ boshqaruvni innovasion rivojlantirishda raqamli texnolgiyalardan foydalanishning nazariy asoslari....87
Xalmuradov Elmurod Dilmuradovich

Международный опыт стимулирования инновационной деятельности....93
Абдиуалиева Гулзада Азатовна

How does foreign direct investment promote economic growth?....98
O‘tkirova Bonu Azamat kizi

Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning konseptual asoslari va ular evolyutsiyasi....102
Umarov Abduvaxob Tursunovich

Technological Innovations of Electronic Payment Systems....107
Mirkomil Boboyorov Murodullaevich

Ta’lim xizmatlari sohasida davlat-xususiy sherikligining rivojlanishida xorij tajribasining o‘rni va ahamiyati....115
Imomov Xolmurod Norqul o‘g‘li

O‘zbekiston iqtisodiyotiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investisiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samaradorligi tahlili....119
Maksudov Abdumalik Xodievich

Davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (ishlar, xizmatlar) xarid qilishni takomillashtirish....124
G‘ofurov Temur Baxrom o‘g‘li

Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi 129
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li

Turizmda innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari..... 133
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li

Davlat budjetining soliqli daromadlari tahlili 139
Abduraimova Nigora Radjabovna

Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon 143
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich

O'zbekiston sanoat korxonalarida xom ashyo resurslaridan samarali foydalanishning hozirgi holati, muammolari va mintaqaviy xususiyatlari (qashqadaryo viloyati misolida)..... 151
Ochilov Akram Odilovich, Xazratov Sarvar Ibragimovich

Состояние туристической инфраструктуры Ташкентской области..... 156
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи

Sanoatlashuvning ekologik ta'siri va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asoslari 161
Nosir Maxmudov, Lola Azimova

Iqtisodiyotni raqamlashtirishda sinergetik ta'sirning nazariy asoslari 167
Maxmudova Zoxida Maqsudali qizi, Normurodov Xusan

Davlat budjeti xarajatlaridansamarali foydalanishni takomillashtirish..... 173
Sherxon Tuychiyev

Savdo korxonalarida ta'minot zanjirining asosiy bosqichlari va muammolari..... 177
Ergashev Jahongir Baxodirovich

Kichik biznes subyektlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'llari..... 180
Ergashev Firuz Baxodirovich, Ishturdiev Hasan Abdigapparovich

Budjet tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari..... 184
Azizova Zilola Lochin qizi

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliylashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari 191
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich

Suv ekologiyasining asosiy yo'nalishi va uning fandagi o'rni..... 200
Musayeva Muqaddas Abdurashid qizi

Анализ прибыли агропромышленности 204
Гафурова Азизахон Фатиховна

Systematic analysis of briquette mass pressing equipment approach..... 209
Kobilov Khasan Khalilovich, Sharipova Nazira Rakhmatilloyevna

An Econometric Assessment of the Effects of Fintech on Economic Growth in Developed Countries 213
Anvarkhonov Abdulatifkhon Jamshidkhon ugli

Raqamli iqtisodiyot rivojida korporativ boshqaruv faoliyatining roli 216
Muxitdinov Ulug'bek Diyarovich

Значение промышленной сети в развитии деятельности предприятий малого бизнеса..... 221
Кодиров Жавлонбек Нематуллаевич

Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi..... 225
Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich

Kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarishda innovatsiyani joriy etish masalalari..... 230
Mirzayev Kobil Nosirjonovich

Investisiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish mexanizmlari..... 236
Ismailov Dilshod Anvarjonovich

Innovasion iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari 242
Zarina Ashurova

Social media marketing strategies for small businesses 247
Mannonov Shahzod Istam ugli

Xalqaro shartnomalar qoidalarini qo‘llashning xalqaro va milliy uslubiy tamoyillarining o‘zaro ta’siri 250
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich

Neft-gaz, yoqilg‘i energetika sanoati sohasidagi yirik soliq to‘lovchilarda soliq nazoratini samarali tashkil etish va takomillashtirish masalalari 258
Abdullaev Shuxrat Sultanbaevich

Суть и значимость инновационных технологий в региональном управлении 266
Муминов Фазлиддин Хусниддин угли

SWOT-анализ использования социальных сетей в туристической индустрии узбекистана 279
Касимова Зилола Гуламиддиновна

Germaniya tajribasidan foydalanish orqali o‘zbekistonda turizm sohasidagi kadrlar salohiyatini rivojlantirish masalalari 287
Xamidova Mo‘tabarxon Abdumalik qizi, Ochilov Akram Odilovich

Blockchain texnologiyasining bank operatsiyalari xavfsizligini ta’minlashdagi o‘rni 291
Mirpulatova Luiza Mansurovna

Tijorat banklarini reytingini aniqlashda bankometr modelidan foydalanish yo‘llari 294
Karabaev Nodir Abduhamidovich

Значение business city как инфраструктурного объекта 303
Солиева Умида Алишер кизи

The potential for the development of wage labor as a factor 308
Usmanov Ilkhom Achilovich

Ways to improve the organizational and economic mechanism of business tourism in Uzbekistan 312
Musayeva Shoira Azimovna, Usmanova Dilfuza Ilkhomovna

Kichik biznes subyektlarining faoliyatini baholashning metodologik asoslari 318
Mavrulov Ravshan Ne’matjonovich

Kichik korxonalarni rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanish 324
Ergasheva Nigora Abdigapparovna

Mamlakatimizda intensiv baliqchilikni rivojlantirishning dolzarb masalalari 328
Mamatqulov Nurbek O‘razali o‘g‘li

Уменьшение выбросов парниковых газов и переход к возобновляемым источникам энергии 331
Р.Т. Шомуродов, И.И. Бахадиров, Р.Т. Умаров, И.Ш. Жамолиддинова

Ipoteka bozorida investision muhitni yaxshilash yo‘llari 341
Abdullaev Muhammadsodiq Isroil o‘g‘li

Muammoli kreditlar: yechimlari va istiqbollari 346
Kalandarov Abdulla Baxtiyorovich

Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarish va ta’sirini baholash uslubiyati 351
Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich

Zamonaviy sharoitda PR (jamoatchilik bilan aloqalar)ning mazmuni va ahamiyati 356
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna

MAMLAKATIMIZDA INTENSIV BALIQCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI

Mamatqulov Nurbek O‘razali o‘g‘li
Oziq-ovqat va qishloq xo‘jaligi sohasida strategik rivojlanish va tadqiqotlar xalqaro markazi tayanch doktoranti

Annotatsiya: Maqolada aholini oziq-ovqat xavfsizligida baliq mahsulotlarining ahamiyati yoritilgan, shuningdek mamlakatimizda baliq yetishtirishning hozirgi holati tahlil qilingan hamda intensiv usulda baliq yetishtirish samaradorligini oshirish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: baliq, intensiv balikchilik, oziq-ovqat xafvsizligi, fermer xo‘jaligi, dehqon xo‘jaligi, intensiv yexnologiya, ulgurji bozor.

Abstract: The article highlights the importance of fish products in the food security of the population, as well as analyzes the current state of fish farming in our country and develops suggestions and recommendations for increasing the efficiency of intensive fish farming.

Key words: fish, intensive fishing, food safety, farm, agriculture, intensive technology, wholesale market.

Аннотация: В статье подчеркивается значение рыбной продукции в продовольственной безопасности населения, а также анализируется современное состояние рыбоводства в нашей стране и разрабатываются предложения и рекомендации по повышению эффективности интенсивного рыбоводства.

Ключевые слова: рыба, интенсивное рыболовство, продовольственная безопасность, фермерское хозяйство, сельское хозяйство, интенсивные технологии, оптовый рынок.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasida baliq mahsulotlarini ishlab chiqarishni ko‘paytirish maqsadida amalda keng ko‘lamda amaliy ishlar olib borilmoqda. Hozirda oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash vazifalaridan kelib chiqqan holda baliq yetishtirishni keskin oshirish masalasi dolzarb bo‘lib bormoqda. Baliqchlik qadimdan asosan ikki yo‘nalishga bo‘lingan ya’ni tabiiy suv havzalarida baliq resurslarini ovlash va sun’iy (intensive) suv havzalarda baliq yetishtirish. Hozirda baliq va baliq mahsulotlarini yetishtirish zamonoviy texnalogiyalarni talab qiladi. Aholining baliq mahsulotlariga bo‘lgan tibbiy me’yor 12 kg bo‘lsa bu me’yorni to‘la qonli qondirish uchun yurtboshimiz tomonidan bir qator qarorlar qabul qilinmoqda. Jumladan: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 1-maydagi PQ-2939-son “Baliqchilik tarmog‘ini boshqarish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori, 2018-yil 6-apreldagi PQ-3657-son, “Baliqchilik tarmog‘ini jadal rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori va 2018-yil 6-noyabrdagi PQ-4005-sonli “Baliqchilik sohasini yanada rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirish maqsadidaqaror yuzasidan bir qator amaliy ishlar olib borilimoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Intensiv baliqchilik bu – qishloq xo‘jaligining suv havzalarida baliq zaxirasini ko‘paytirish va sifatini yaxshilash uchun texnika, moddiy va mehnat resurslarini potensialidan yanada to‘liqroq foydalanish yo‘li bilan ishlab chiqarish jadalligini oshirish. Zamonaviy texnika va texnologiyani joriy etish, ishlab chiqarish jarayonini mexanizasiyalashtirish, avtomatlashtirish, kompyuterlashtirish, mehnat resurslaridan ratsional foydalanish orqali baliq o‘stirish tadbirlari, baliqni sun’iy usulda ko‘paytirish va uni yangi sharoitga o‘rgatish, yangi zot baliqlar etishtirish, voyaga etgan baliqlarni ovlash, baliq boqish va biomahsulot ishlab chiqib, yuqori samaraga erishishda qator ishlar olib borilmoqda.

Mamlakatimiz qonunchiligida intinsiv baliqchilikni rivojlantirish to‘g‘irisida tutgan yo‘li ham sohani tubdan isloh etish hamda baliqchilik sohasini yanada rivojlantirish borasida tub islohotlarni amalga oshirib kelmoqda. Bunda sohani qonuniy tomonlama o‘z faoliyatini yo‘lga qo‘yishi va muammolarni davlat, xo‘jalik hamda ishlab chiqarish korxonalari bilan birga bartaraf etish maqsadida qonun hamda qonun osti hujjatlarning soha rivoji uchun qabul qilinishi, keng ko‘lamli amaliy ishlarning olib borilishiga zamin yaratdi.

Bu borada Beglaev baliqchilikni barqaror rivojlantirishga quyidagicha ta’rif berib o‘tgan. Baliqchilikni barqaror rivojlantirish bu – iqlim o‘zgarishi sharoitida mavjud abiotik, biotik va antropogen omillarni hisobga olib, aholining baliq mahsulotlariga bo‘lgan talabini qondirish, baliq etishtirish hajmining yildan-yilga o‘sib borishini ta’minlash hamda sohada xarajatlar tejalib baliqchilik sohasining daromadlari ko‘payishi va foydaning yillar davomida oshib borishini o‘zining ilmiy maqolalarida aytgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada ma’lumotlarni shakllantirish jarayonida ilmiy yondashuv, statistik, tahlil va sintez usullaridan foydalanilgan holda keltirilgan iqtisodiy ko‘rsatkichlar yillar kesimida qiyosiy tahlil qilingan. Shuningdek, maqolaning tahlil qisimida xo‘jalik yurituvchi subyektlar tomonidan ishlab chiqarilgan baliq mahsulotlarining iqtisodiy ko‘rsatkichlarni tahlil qilishda foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

Mamalakatimizda baliq va baliq mahsulotilarining ko‘rsatkichlari oshishidi. Baliq yetishtirish hamda ovlash xo‘jalik toifalari bo‘yicha tahlil qilganimizda, ovlangan baliqlar hajmining asosiy qismini fermer xo‘jaliklari xissasiga to‘g‘ri kelishi kuzatildi, 106 ming tonna yoki umumiy ovlangan hajmidan 48.1% Qishloq xo‘jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlar 80 ming tonna yoki umumiy ovlangan hajimning 46.3% 2023-yil natijalari bo‘yicha baliq ovlashning kam hajimlari dehqon (shaxsiy yordamchi) xo‘jaliklarda kuzatilgan bo‘lib, 10 ming tonna yokiy umumiy ovlangan hajmidan 5.6% 2018 yilga nisbatan, fermer xo‘jaliklarida 36,6% qishloq xo‘jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarda 54.4% va dehqon (shaxsiy yordamchi)xo‘jaliklarida 8,9% o‘sish kuzatildi. 1-jadvalda.

1-jadval. O‘zbekiston Respublikasida yetishtirilgan baliqlar hajmi (barcha toifadagi xo‘jaliklar bo‘yicha).

№	Xo‘jalik va korxonalar	Yillar						2023-yilda 2018-yilga nisbatan, o‘qarishi (%)
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	
1.	Fermer xo‘jaliklarida	35665,8	48184,2	64195	81582	90644	106234	34%
2.	Dehqon (shaxsiy yordamchi) xo‘jaliklarida	9578,7	9863,3	9550	10091	10125	10266	93%
3.	Qishloq xo ‘jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarda	45739,8	57387,2	70357	82193	76648	80786	57%
Respublika bo‘yicha jami:		83900,4	90984,3	115434,7	144102	173866	197288	42%

Baliq va baliq mahsulotlarini yetishtirishda intensiv texnologiyalarning qo‘llanishi va ularga turli sohalar tomonidan zarur resurslarning yetkazib berilishi natijasida davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning optimal varianti yaratilganidan dalolat beradi. Shu sababli, intensiv texnologiyalar usulida yetishtirilayotgan baliq mahsulotlari hamda xo‘jaliklar faoliyatiga baho berish bir qator mezonlarga asosan olib borilishi lozim. Bozor iqtisodiyoti sharoitida intensiv baliqchilik faoliyatini baholash mezoni ularning ishlab chiqarish samaradorligi va moliyaviy natijalari, ishlab chiqarishning foydalilik darajasini belgilab beradi.

Baliqchilik tarmog‘ini rivojlantirish bo‘yicha Qabul qilingan qarorlar zamirida baliqchilikda intensiv usulni keng yo‘lga qo‘yish va ananaviy usuldan foydali jihatlarini ko‘rsatib berish lozim bo‘ladi. Bu usullarni tizimli yo‘lga qo‘yish hamda mavjud resurslardan oqilona foydlanish maqsadida mamlakatimiz tomonidan yuqorida ta’kidlaganimizdek bir qator imtiyozlarning berilishi tarmoq uchun ijobiy o‘zgarishlar olib keldi.

Amalga oshirilayotgan islohatlarni bir tizimga keltirishda hamda intensiv texnologiyalarni qo‘llashda aniq bir mexanizm zarur bo‘ladi. Bunda intensiv texnologiyalarni qo‘llagan holda baliq yetishtirishda uzviy hamkorlikni yo‘lga qo‘yish lozim bo‘lgan mexanizm yaratib olish lozim bo‘ladi

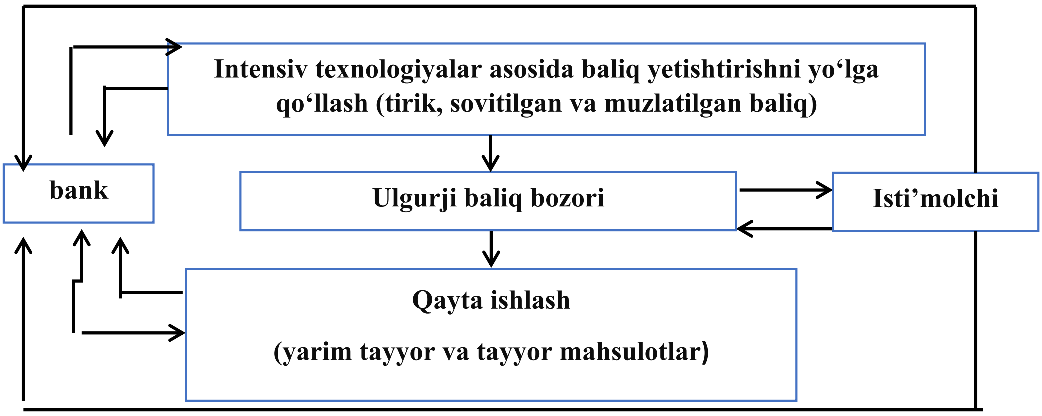

1-rasm. Intensiv texnologiyalarni qo‘llashda uzviy hamkorlik mexanizmi.

Bu orqali banklarning baliqchilik xo‘jaliklari bilan aloqasini tubdan yaxshilash hamda yetishtirilgan mahsulotlarining sotilishida bozor talabini to‘liq o‘rganishni yo‘lga qo‘yish va iste’molchilarga yetib borishini ta’minlashga sharoit yaratib beradi. Intensiv texnologiyadan foydalanayotgan xo‘jaliklarining pul-kredit siyosatida doim muammoga duch kelishining olidini olish hamda hamkorlikning maksimal variantini yaratish mumkin bo‘ladi.

Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq stavkalarini 1,15 foizga indeksatsiya qilish va iqtisodiyotning tarmoq korxonalari uchun alohida 30 foiz miqdorida soliq stavkasini belgilash taklif etilmoqda. Qishloq xo‘jalik yerlarini sug‘orish qismi va baliqlarni o‘stirish (etishtirish), shu jumladan dehqon xo‘jaliklari bo‘yicha 1 kub.m uchun 40 so‘m miqdorda yagona soliq stavkasi belgilanmoqda. Suvdan foydalanuvchilarga suvni yetkazib berish xarajatlarini qoplash uchun qishloq xo‘jaligi yerlarini sug‘orish uchun foydalanilgan suv hajmi qismi bo‘yicha soliq stavkasiga 1,05 koeffitsient qo‘llanilishi joriy etilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur maqolada baliqchilikda intensiv texnologiyalarni va ularni rag‘batlantirishning samarali usullarini qo‘llash asosiy resurslardan samarali foydalanish bilan bir qatorda, baliqchilikdagi mavjud muammolar va ularning yechimlari bo‘yicha tahlillar o‘tkazildi va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Baliqchilik xo‘jaligi, asosan, bir turdagi tovar ishlab chiqaruvchi ekanligi O‘zbekiston Respublikasida qonun yo‘li bilan taqiqlanmagan qishloq xo‘jaligi mahsuloti ishlab chiqaruvchi xo‘jalik sifatida e’tirof etildi, aholini sifatli sof va tansiq baliq mahsuloti bilan ta’minlashdan tashqari aholi bandligini ta’minlaydigan va mustaqil xo‘jalik yuritish shakli sifatida tadqiq etildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘xati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 13 yanvardagi PQ-83-sonli “Baliqchilik tarmog‘ini yanada rivojlantirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida” qarori
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 6 apreldagi “Baliqchilik tarmog‘ini jadal rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ_3657-son Qarori 3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 12 maydagi “Chorvachilik tarmog‘iga davlat tomonidan subsidiya ajratishni tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to‘g‘risida”gi 280-son qarorining 2-ilovasi
3. R.X. Ergashev, S.R. Xalikov, U.X.Beglaev. Baliqchilik iqtisodiyoti. Darlik “VORIS – NASHRIYOT” Toshkent 2020 yil.

IQTISODIYOT ЭКОНОМИКА ECONOMY

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Shahzod Avilqulov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda ""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani Kumushkon ko'chasi, 26-uy.